

Indledning: Kroppen i antikkens filosofi og idétradition

Eiríkur Smári Sigurðarson, Islands Universitet, email: esmari@hi.is

Sommeren 2019 samledes en række filosoffer og idéhistorikere i Reykjavik for at diskutere kroppen. Anledningen var det nordiske Platonselskabs biennale konference. To år tidligere samledes vi i Rom for at diskutere *Logos*, og nu var det på tide at flytte blikket fra det rationelle til det kropslige. I alt seksten forskere bidrog med oplæg (se agendaen her), hvoraf halvdelen publicerer versioner af deres bidrag her i *Aigis*. På trods af at blikket blev rettet fra det rationelle til det kropslige, var begivenheden meget rationel og, selskabets navn tro, handlede mange af bidragene direkte om Platon. Han er ikke kun rationalitetens filosof, men også kroppens – på godt og ondt.

Den første artikel, *Inga R. Gammels* udforskning af “kroppen i antikkens mytologi og filosofi”, viser hvor stor indflydelse antikkens idealer og teorier om kroppen har haft på filosofien, og især Platons filosofi. Således viser hun, hvordan æstetiske begreber, der typisk bruges om kroppens skønhed i mytologien, anvendes i kosmologien og sjælelæren. Hun viser også, at Platons filosofiske forhold til kroppen er mere positivt og nuanceret, end det typisk er fremstillet i litteraturen om Platon og hans filosofi. Hendes konklusion er, at den moderne filosofi er fattigere i denne henseende, dersom den mangler det nuancerede forhold, som antikkens filosofi har til kroppen og den nødvendige harmoni mellem krop og sjæl.

Fra kroppens skønhed til det groteske og ligefrem grimme hos Aristofanes, der ikke var bange for at beskrive kroppen og dens funktioner i et eksplicit sprog. Så eksplicit faktisk, at moderne oversættere har tit forsøgt at ignorere eller omskrive det mest groteske for at gøre det mere fordøjeligt for dannede læsere og teaterpublikum. *Johanna Akujärvi* undersøger, i sit bidrag, tre svenske oversættelser af *Fuglene*, i perioden fra 1868 til 1928, og deres oversættelsesprincipper. Hun viser, hvordan oversætternes forskellige måder at oversætte det eksplicitte sprog er bundet til deres forskellige formål med oversættelserne.

Lægevidenskaben beskæftiger sig med kroppens funktioner. I den moderne debat om sygdom og sundhed bringes Platon tit på banen som en repræsentant for en normativ, holistisk og maximalistisk holdning til sundhed og sygdom; at han forsvarer en teori, der lægger vægt på at se menneskets sundhed i et større sammenhæng end det snævre rationalistiske og videnskabelige, som lægevidenskaben ofte kritiseres for. *Søren Harnow Klausen* viser, at Platons holdning var mere nuanceret. I sine dialoger viser han på den ene side sympati for en minimalistisk og instrumental opfattelse af lægevidenskaben. På den anden side har han et begreb om sundhed, der er holistisk og hvor sjælen har et større værdi end kroppen.

Den sunde krop er en af metaforene Platon bruger for at forklare, hvordan en sund stat virker. Alle kropsdelene gør, hvad de skal for helhedens gode, og dette sker, når kroppen styres af det fornuftige hoved. *Anne-Marie Eggert Olsen* bruger den fænomenologiske skelnen mellem krop og legeme for at udforske metaforens betydning hos Platon. Kroppen er det vi er, mens legemet er noget fremmed, vi skal leve med. Legemet kan således behandles som en mekanisme, mens kroppen er altid noget, vi oplever som en del af, hvad og hvem vi er. Artiklen udforsker begrænsningerne ved at se *the body politic* som et mekanisk legeme og peger imod en ny forståelse, hvor kroppen, som det oplevede fysiske selv, er en rigere grund for metaforen.

Kroppen som metafor for staten er én ting. Politiken *om* kroppen er en anden. I sin artikel undersøger *Tor Freyr* Platons syn på køn og spørgsmålet om kroppens rolle for at kunne udøve forskellige funktioner i staten. Debatten om Platons holdning til køn har mest fokuseret på det "det svagere køn", forstået som kvinders manglende evner til at deltage fuldt i statens funktioner, men her stilles det omvendte spørgsmål. Egner mænd, ifølge Platon, sig til børneopdragelse på lige fod med kvinder? Platon læses som en tidlig talsmand for mænds ret til at tage sig af børneopdragelse.

Som bekendt argumenterer Platon for en statslig styring af kunsten. Den skal tjene statens formål og bidrage til borgernes moralske uddannelse. Kunsten skal således evalueres ud fra dens "korrekthed". *Claudia Zichi* diskuterer Platons syn på sang og dans som opdragelsesformer. I *Lovene* skildres, hvordan børnenes vilde bevægelser og bevægelseslyst kan tæmmes igennem dans. På denne måde kan børn formes til at nyde

det moralsk korrekte fra tidlig alder. Dansen er med til at beherske de kropslige rørelser og oprette en harmoni mellem krop og sjæl. Denne teori kan også bidrage til at løse de sokratiske paradokser.

Jerker Blomqvists artikel går lige ind i kroppen via en beskrivelse af Erasistratos og hans teorier om kroppens funktioner. Han viser hvordan Erasistratos er i en direkte linje fra Hippokraterne via Aristoteles, men at han kunne gøre noget, som hans forgængere ikke kunne: dissekere mennesker. Dette gav ham og hans kollega Herofilos en enestående indsigt i kroppens fysiologi. Erasistratos accepterede ikke den klassiske lære om de fire væsker, men byggede i stedet sin lære på nye principper for kroppens funktioner. Han var specielt interesseret i nerverne og hjertet, og han beskriver kroppen nærmest som en maskine.

Med den sidste artikel tager vi et langt spring i tid helt op til det 18. århundrede. *Jørgen Huggler* udforsker Leibniz' tanker om den individuelle substans, om kroppen og hvordan mennesket bevarer sin identitet trods kroppens kontinuerlige forandring. Artiklen viser, hvor dybt forankret Leibniz var i filosofihistorien og især Aristoteles' filosofi. Antikkens teorier om kroppen bringes således helt op til nutiden, og det er et passende sted at slutte denne samling artikler.